

«Από τα δεδομένα στον αναστοχασμό και στη δράση: Ο επαγγελματικός διάλογος εκπαιδευτικών και η φωνή των μαθητών/μαθητριών στις Επαγγελματικές Κοινότητες Μάθησης»

Πώς μια ΕΚΜ χρησιμοποιεί τη φωνή των μαθητών και τον επαγγελματικό διάλογο
για να περάσει:

από τα δεδομένα → στον αναστοχασμό → στην κοινή κατανόηση → στη δράση.

Μοσχούλα Γεωργαλλή , Λουκάς Λουκά, PhD, Χρυστάλλα Παπαδημήτρη' - Καχριμάνη, PhD
Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

ARISTOTLE
UNIVERSITY
OF THESSALONIKI

European
University Cyprus
SOSCIETH
The Center of Excellence in Research & Innovation
in Social Sciences, the Arts & Humanities

UNIVERSIDAD
DE MÁLAGA

Norwegian University of
Science and Technology

Pädagogische
Hochschule Weingarten

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Λίγα λόγια για το
πρόγραμμα

Επαγγελματικές
Κοινότητες Μάθησης
με δύο λόγια...

Πώς μια ΕΚΜ χρησιμοποιεί τη φωνή
των μαθητών και τον επαγγελματικό
διάλογο για να περάσει:
από τα δεδομένα
→ στον αναστοχασμό
→ στην κοινή κατανόηση
→ στη δράση

Περισσότερες πληροφορίες

L.Louca@euc.ac.cy

<https://www.leafap.eu/>

Λίγα λόγια για το
πρόγραμμα

Leading and Facilitating Professional Learning Communities in Schools towards an Inquiry-based & Reflective Practice

- Χρηματοδοτημένο ERASMUS+ έργο (KA220-BW-23-36-153179)
- 3 έτη, Σεπτέμβριος 2023 – Αύγουστος 2026
- Στοχεύει στην ενίσχυση της σχολικής ανάπτυξης, της διδασκαλίας και της μάθησης εστιάζοντας στην επαγγελματική μάθηση και ανάπτυξη εκπαιδευτικών.
- Αξιοποιεί τις Επαγγελματικές Κοινότητες Μάθησης (ΕΚΜ) για τη βελτίωση της **διερεύνησης**, του **αναστοχασμού** και των καινοτόμων πρακτικών διαφορετικών ομάδων εκπαιδευτικών.
- Οι βασικές δραστηριότητες του έργου περιλαμβάνουν
 - την επιστημονική επέκταση της έννοιας των ΕΚΜ με **εξειδικευμένη ηγεσία** και **στήριξη (facilitation)**
 - την υλοποίηση στοχευμένων δραστηριοτήτων στήριξης ΕΚΜ
 - την δημιουργία αυτοδύναμης διαδικτυακής εκπαίδευσης για ηγέτες και υποστηρικτές/τριες ΕΚΜ
- Χώρες που συμμετέχουν: Γερμανία, Αυστρία, Νορβηγία, Ισπανία, Ελλάδα και Κύπρος

Leading and Facilitating Professional Learning Communities in Schools towards an Inquiry-based & Reflective Practice

Παραδοτέο 2 – Θεωρητικό Πλαίσιο PLC

- Εννοιολογικό πλαίσιο PLC
- Μαθησιακά αποτελέσματα
- Οδηγοί εφαρμογής (guidelines)

Παραδοτέο 3– Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες

- Δραστηριότητες διερεύνησης και αναστοχασμού
- Εκπαιδευτικό υλικό για διευκολυντές
- Πιλοτικές εφαρμογές και αξιολόγηση

Παραδοτέο 4- Δομημένο Διαδικτυακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης

- Διαδικτυακές εκπαιδευτικές ενότητες
- Πολυγλωσσικό ψηφιακό υλικό

Παραδοτέο 5 – Διάχυση & Επικοινωνία

- Ιστοσελίδα και social media
- Λογότυπο & οπτική ταυτότητα
- Webinars και συνέδρια
- Δελτία τύπου & επιστημονικές παρουσιάσεις

Επαγγελματικές
Κοινότητες Μάθησης
με δύο λόγια...

Επαγγελματικές Κοινότητες Μάθησης

- Ολοένα αυξανόμενη βιβλιογραφία για το θέμα...
- Οι Επαγγελματικές Μαθησιακές Κοινότητες (ΕΚΜ) είναι μια μορφή επαγγελματικής ανάπτυξης που παρέχει στους εκπαιδευτικούς ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο να ενεργούν ως «μαθητές» και στα σχολεία ως «κοινότητες μάθησης» (Clarke & Hollingsworth, 2002).
- Οι ΕΚΜ αναφέρονται σε μικρές ομάδες εκπαιδευτικών με **κοινά ενδιαφέροντα και όραμα**, οι οποίοι
 - συναντιούνται σε **τακτική βάση**
 - **ανταλλάσσουν** εμπειρογνωμοσύνης
 - **εργάζονται από κοινού** για τη **βελτίωση της διδακτικής τους πρακτικής** (Margalef & Roblin, 2016).
- Σε αυτό το πλαίσιο, η επαγγελματική μάθηση είναι μια **συνεχής, διαρκής, εντατική και συνεργατική** προσέγγιση για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών (Slabine, 2011) με απώτερο σκοπό την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών.

Επαγγελματικές Κοινότητες Μάθησης

- Εναλλακτική μορφή επιμόρφωσης εκπαιδευτικών
- Μορφή **ενδοσχολικής** επαγγελματικής ανάπτυξης
- Προέρχεται από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους εκπαιδευτικούς
- Επαγγελματίες συνυπάρχουν σε μια κοινότητα για να μαθαίνουν συλλογικά, ο ένας από τον άλλο και να αναπτύσσονται επαγγελματικά.
- Λειτουργούν ως κοινότητες διερευνώντας, αξιολογώντας και βελτιώνοντας τις καθημερινές διδακτικές πρακτικές τους.
- Απώτερος σκοπός η βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων των μαθητών/τριων.

Επαγγελματικές Κοινότητες Μάθησης

- Η ποιότητα της σχολικής εκπαίδευσης και η βελτίωσή της είναι θέματα που απασχολούν τη διεθνή βιβλιογραφία.
- Στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων, υπάρχει έντονη έμφαση στη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.
 - Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η επαγγελματική τους συμπεριφορά συμβάλλει άμεσα στα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών και θεωρείται επένδυση για το μέλλον.
- Η ανάπτυξη των επαγγελματικών κοινοτήτων μάθησης συχνά συνδέεται με την έννοια της δια βίου μάθησης και την κατανόηση του σχολείου ως εκπαιδευτικού οργανισμού.
- Η ιδέα των ΕΚΜ σε ορισμένες χώρες όπως η Νορβηγία και η Γερμανία είναι κεντρική στα εθνικά έγγραφα και τους πολιτικούς στόχους σήμερα σε αντίθεση με άλλες όπως η Ελλάδα και η Ισπανία.

Επαγγελματικές Κοινότητες Μάθησης

- Οι ΕΚΜ θεωρούνται κρίσιμες για την επίτευξη αριστείας στην εκπαίδευση.
- Οι ΕΚΜ παρέχουν ένα πλαίσιο για τους εκπαιδευτικούς να εξετάζουν συλλογικά, να αναστοχάζονται και να βελτιώνουν τις διδακτικές τους μεθόδους, με τον τελικό στόχο την αύξηση της απόδοσης των μαθητών.
- Η αποτελεσματικότητα αυτών των κοινοτήτων και η ικανότητά τους να προωθούν μια κουλτούρα διερεύνησης και αναστοχασμού μεταξύ των εκπαιδευτικών επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τους ρόλους της ηγεσίας.
- Οι ΕΚΠ αποτελούν μια αποτελεσματική προσέγγιση για τη βελτίωση της ποιότητας της επαγγελματικής λήψης αποφάσεων στη διδασκαλία (Avgitidou, 2019; Vescio & Adams, 2015; Grosche, Fussangel, & Gräsel, 2020)

Οι Επαγγελματικές Κοινότητες Μάθησης αποτελούν επαναπροσδιορισμό της επαγγελματικής και της δια-βίου μάθησης

↓

Συλλογική
(collective)

↓

Ενώ η διαδικασία της μάθησης
έχει συχνά προσωπικό χαρακτήρα
πραγματώνεται μέσα από
συνεργατικές διαδικασίες

Επαγγελματικές Κοινότητες Μάθησης

- **Χαρακτηριστικά**

- Συλλογική ευθύνη (collective responsibility)
- Συνεργατική μάθηση (Collaborative learning)
- Συνεργατική Εμπειρογνωμοσύνη
- Συλλογική αποτελεσματικότητα

Χαρακτηριστικά Επαγγελματικών Κοινοτήτων Μάθησης

- Αναστοχαστική μάθηση (Reflective Learning)
- Μεταμορφωτική πρακτική (Transformative Practice)
- Λήψη αποφάσεων βασισμένες σε στοιχεία και δεδομένα (Evidence-Based)
- Ανταλλαγή απόψεων και κλίμα εμπιστοσύνης (Sharing & Trusting)
- Ευθυγράμμιση με τους Σχολικούς Στόχους

Δομή Επαγγελματικών Κοινοτήτων Μάθησης

Η δομή ποικίλει ανάλογα με τις ανάγκες και τους στόχους των ατόμων που τις απαρτίζουν

Πρωτοβουλία

Ανάπτυξη

Βαθμίδες
Εκπαίδευσης

Συντονιστής/τρια
Υποστηρικτής/τρια

Μέγεθος ομάδας

Διάρκεια

Είδος
συναντήσεων

Από την ίδια
σχολική μονάδα

Εντός σχολικής
μονάδας
Μεταξύ σχολικών
μονάδων

Εσωτερικός ή
Εξωτερικός

6 -20 άτομα

Μερικούς μήνες –
1 σχολικό έτος

Πώς μια ΕΚΜ χρησιμοποιεί τη φωνή
των μαθητών και τον επαγγελματικό
διάλογο για να περάσει:

από τα δεδομένα

→ στον αναστοχασμό

→ στην κοινή κατανόηση

→ στη δράση

Γιατί αυτή η συζήτηση είναι σημαντική;

- Η ανατροφοδότηση των μαθητών/μαθητριών αποτελεί πολύτιμη πηγή μάθησης.
- Ο αναστοχασμός αποκτά δύναμη όταν γίνεται συλλογικός.
- Οι Επαγγελματικές Κοινότητες Μάθησης (ΕΚΜ) μετατρέπουν τα δεδομένα σε παιδαγωγική βελτίωση.
- Ο επαγγελματικός διάλογος βοηθά τους εκπαιδευτικούς: να αναλύουν τεκμήρια, να αμφισβητούν παραδοχές, να συνδιαμορφώνουν λύσεις, να σχεδιάζουν κοινές δράσεις.
- **Κεντρικό ερώτημα:** Πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε τη φωνή των μαθητών ώστε να δημιουργήσουμε ουσιαστική αλλαγή στη διδασκαλία;

Η πορεία της μάθησης στην ΕΚΜ

Από τα δεδομένα στη δράση

Η διαδρομή της ΕΚΜ με τη φωνή των μαθητών και τον επαγγελματικό διάλογο

Συνεχής κύκλος μάθησης και βελτίωσης

Ο ρόλος του/της συντονιστή/στριας της ΕΚΜ

Δημιουργώ κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας

Καθοδηγώ την ερμηνεία με ερωτήσεις και χωρίς κριτική

Ενθαρρύνω τον διάλογο και τις διαφορετικές οπτικές

Συνδέω τη συζήτηση με τη δράση και τα επόμενα βήματα

Υποστηρίζω την παρακολούθηση, τον αναστοχασμό και την προσαρμογή

Η πορεία της μάθησης στην ΕΚΜ

- **Από τα δεδομένα στη δράση**
- **Ο κύκλος της συλλογικής μάθησης**
- **Δεδομένα / Inquiry**
 - φωνή μαθητών
 - παρατηρήσεις τάξης
 - αξιολογήσεις
- **Αναστοχασμός / Reflection**
 - Τι μας λένε τα δεδομένα;
 - Τι παρατηρούμε στη μάθηση;

Η πορεία της μάθησης στην ΕΚΜ

- **Κοινή κατανόηση / Shared Understanding**
 - Τι σημαίνουν αυτά για τη διδασκαλία μας;
 - Ποιες κοινές ανάγκες αναδύονται;
- **Δράση / Action**
 - Τι αλλάζουμε;
 - Πώς θα το δοκιμάσουμε;
 - Πώς θα αξιολογήσουμε την αλλαγή;

Τι σημαίνει αυτό πρακτικά

- Παράδειγμα από διερεύνηση ΕΚΜ
- Τι είπαν οι μαθητές/μαθήτριες
- «Τα μαθήματα είναι συχνά μονόδρομα.»
- «Οι οδηγίες δεν είναι πάντα ξεκάθαρες.»
- «Κάποιοι μαθητές δυσκολεύονται να ακολουθήσουν τον ρυθμό.»
- «Θέλουμε να έχουμε περισσότερο λόγο στη μάθησή μας.»

- Παρατηρήσεις τάξης
- Περιορισμένες ευκαιρίες αλληλεπίδρασης.
- Ελάχιστη διαφοροποίηση.
- Μεγάλη εξάρτηση από το σχολικό εγχειρίδιο.

Σημαντικό

Τα δεδομένα δεν είναι κριτική.
Είναι αφετηρία για επαγγελματική μάθηση.

Από την άποψη...
στη συλλογική
κατανόηση

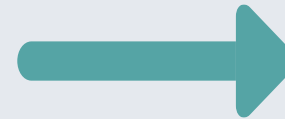

Διευκολύνοντας τον αναστοχασμό

Ερωτήσεις που ανοίγουν τον διάλογο

- Τι μας λένε πραγματικά οι μαθητές;
- Πότε βλέπουμε μεγαλύτερη συμμετοχή στην τάξη;
- Ποιες πρακτικές ίσως περιορίζουν την ενεργή μάθηση;
- Πώς βιώνουν οι μαθητές τις οδηγίες μας;
- Ποιες υποθέσεις κάνουμε για τη συμμετοχή των μαθητών

Στόχος

- από την άμυνα → στην κατανόηση
- από την ερμηνεία → στη διερεύνηση

Από την άποψη... στη συλλογική κατανόηση

Παράδειγμα επαγγελματικού διαλόγου

Εκπαιδευτικός Α

«Οι μαθητές έχουν μικρή διάρκεια προσοχής.»

Εκπαιδευτικός Β

«Ίσως περισσότερες ομαδικές δραστηριότητες βοηθούσαν.»

Συντονιστής

«Πότε βλέπουμε τους μαθητές πιο ενεργούς;
Τι συμβαίνει εκείνες τις στιγμές;»

Εκπαιδευτικός Γ

«Ίσως χρειάζεται να δουλέψουμε περισσότερο
τη σαφήνεια των οδηγιών.»

Τι έκανε ο συντονιστής;

- αναγνώρισε διαφορετικές οπτικές,
- συνέδεσε τη συζήτηση με τα δεδομένα,
- μετέφερε τη συζήτηση από την άποψη
• στη διερεύνηση,
- ενίσχυσε τη συλλογική
- οικοδόμηση γνώσης.

Από την άποψη... στη συλλογική κατανόηση

Τι συμβαίνει συχνά σε μια ΕΚΜ

Αρχική αντίδραση

💬 «Οι μαθητές δεν συγκεντρώνονται εύκολα.»

Δεύτερη οπτική

💬 «Ίσως χρειάζονται περισσότερες ευκαιρίες συμμετοχής.»

Παρέμβαση συντονιστή

❓ «Πότε βλέπουμε μεγαλύτερη εμπλοκή των μαθητών;»

Μετατόπιση της συζήτησης

➡ από την προσωπική άποψη

➡ στη διερεύνηση πρακτικών

Κοινή κατανόηση της ομάδας

✅ «Οι μαθητές συμμετέχουν περισσότερο όταν:\n- συνεργάζονται,\n- έχουν σαφείς οδηγίες,\n- αισθάνονται ότι ακούγονται.»

Στρατηγικές ουσιαστικού επαγγελματικού διαλόγου

Διευκολυντικές πρακτικές

Ανοιχτές ερωτήσεις

- «Τι μας κάνει να το πιστεύουμε αυτό;»
- «Ποια δεδομένα το υποστηρίζουν;»

Αναπλαισίωση

- από «οι μαθητές δεν ενδιαφέρονται»
- σε «πότε συμμετέχουν περισσότερο;»

Σύνοψη και σύνδεση ιδεών

- «Ακούω ότι επανέρχεται το θέμα της σαφήνειας και της συμμετοχής.»

Ενίσχυση συμμετοχής

- δομημένοι γύροι τοποθετήσεων,
- Αωνύμες σημειώσεις,
- μικρές ομάδες συζήτησης.

Από την κοινή κατανόηση

στη δράση

Η ΕΚΜ λειτουργεί ως κύκλος συνεχούς βελτίωσης:

Δεδομένα → Αναστοχασμός → Κοινή κατανόηση → Δράση → Νέα δεδομένα

Το Σχέδιο Δράσης :

Βοηθά τον/τη συντονιστή/στρια να σχεδιάσει και να καθοδηγήσει μια συνάντηση ΕΚΜ.

(Δεν είναι επίσημη αναφορά, αλλά ένας προσωπικός οδηγός για τη δομή της συζήτησης.)

Περιλαμβάνει:

→ τον σκοπό της συζήτησης

(ποια δεδομένα ή ποιο ζήτημα θα διερευνηθεί)

→ βασικές ερωτήσεις ή σημεία προβληματισμού για να ενισχυθεί ο αναστοχασμός,

→ στρατηγικές που διατηρούν τον διάλογο ανοιχτό και επικοδομητικό,

→ και βήματα για τη σύνοψη των ιδεών και τη διαμόρφωση κοινών συμπερασμάτων.

Από την κοινή κατανόηση

στη δράση

Η ΕΚΜ λειτουργεί ως κύκλος συνεχούς βελτίωσης:

Δεδομένα → Αναστοχασμός → Κοινή κατανόηση → Δράση → Νέα δεδομένα

Το Σχέδιο Δράσης βοηθά την ΕΚΜ να ξεκαθαρίσει:

- ✓ Τι θέλει να βελτιώσει
- ✓ Ποιες δράσεις θα εφαρμόσει
- ✓ Ποιος αναλαμβάνει τι
- ✓ Πότε θα γίνει η εφαρμογή
- ✓ Πώς θα παρακολουθήσει την πρόοδο

Από την κοινή κατανόηση

στη δράση

Η ΕΚΜ λειτουργεί ως κύκλος συνεχούς βελτίωσης:

Δεδομένα → Αναστοχασμός → Κοινή κατανόηση → Δράση → Νέα δεδομένα

Ο ρόλος του/της συντονιστή/στριας :

- ✓ βοηθά την ομάδα να συνοψίσει τα συμπεράσματα,
- ✓ ενθαρρύνει όλους να προτείνουν ιδέες,
- ✓ στηρίζει τη συλλογική λήψη αποφάσεων,
- ✓ διασφαλίζει ότι οι δράσεις συνδέονται με τα δεδομένα και τους στόχους της ΕΚΜ.

Από την κοινή κατανόηση

στη δράση

Η ΕΚΜ λειτουργεί ως κύκλος συνεχούς βελτίωσης:

Δεδομένα → Αναστοχασμός → Κοινή κατανόηση → Δράση → Νέα δεδομένα

Πριν εφαρμοστεί το πλάνο, η ΕΚΜ αναρωτιέται:

- ✓ Είναι οι δράσεις ρεαλιστικές;
- ✓ Συμμετέχουν όλοι;
- ✓ Συνδέονται με τις ανάγκες των μαθητών;
- ✓ Πώς θα αξιολογήσουμε την αλλαγή;

Σχέδιο Δράσης

Σχέδιο δράσης

Τι θέλουμε να βελτιώσουμε	Τι θα δοκιμάσουμε	Ποιοι συμμετέχουν	Πότε	Πώς θα δούμε αν βοήθησε
Συμμετοχή μαθητών	Περισσότερες συνεργατικές δραστηριότητες και συζητήσεις	Εκπαιδευτικοί της ΕΚΜ	Για 2 εβδομάδες	Παρατηρήσεις τάξης και φωνή μαθητών
Σαφήνεια οδηγιών	Οπτικές οδηγίες και παραδείγματα πριν τη δραστηριότητα	Ομάδα τάξης	Για 2 εβδομάδες	Σύντομη ανατροφοδότηση μαθητών στο τέλος του μαθήματος

Σχέδιο δράσης

9 Από την κοινή κατανόηση στη δράση

Σχέδιο συλλογικής δράσης της ΕΚΜ

ΣΤΟΧΟΣ	ΔΡΑΣΗ	ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	ΤΕΚΜΗΡΙΑ / ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
 Ενίσχυση συμμετοχής μαθητών	 Συνεργατικές δραστηριότητες & ομαδικές συζητήσεις	 Όλοι οι εκπαιδευτικοί της ΕΚΜ	 2 εβδομάδες	 • Παρατηρήσεις τάξης • Φωνή μαθητών
 Βελτίωση σαφήνειας οδηγιών	 Οπτικές οδηγίες & παραδείγματα πριν τη δραστηριότητα	 Ομάδα τάξης	 2 εβδομάδες	 • Exit tickets • Ανατροφοδότηση μαθητών

Η ΕΚΜ λειτουργεί ως κύκλος συνεχούς βελτίωσης

Στόχος μας: Κάθε μαθητής να έχει φωνή. Κάθε εκπαιδευτικός να μαθαίνει. Κάθε τάξη να βελτιώνεται.

Η σημασία της συλλογικής δράσης

Πριν εφαρμοστεί το πλάνο, η ΕΚΜ αναρωτιέται:

Η αλλαγή δεν προκύπτει:

- ούτε από μεμονωμένες ιδέες,
- ούτε από αποσπασματικές παρεμβάσεις.

Προκύπτει όταν:

- οι εκπαιδευτικοί αναστοχάζονται μαζί,
- αξιοποιούν τη φωνή των μαθητών,
- οικοδομούν κοινή κατανόηση,
- δοκιμάζουν και αξιολογούν νέες πρακτικές.

Η ΕΚΜ γίνεται:

- χώρος επαγγελματικής μάθησης,
- κοινότητα εμπιστοσύνης,
- μοχλός παιδαγωγικής αλλαγής.

<https://www.leafap.eu/lms>

Συζήτηση με το
κοινό

Ερωτήματα για συζήτηση με το κοινό

- Σε ποιο σημείο βρίσκεται σήμερα η δική μας ΕΚΜ;
- Πόσο συστηματικά αξιοποιούμε τη φωνή των μαθητών;
- Πώς μετατρέπουμε τα δεδομένα σε συλλογική μάθηση;
- Τι μας βοηθά ή μας δυσκολεύει να περάσουμε στη δράση;
- Ποιες μικρές αλλαγές μπορούμε να δοκιμάσουμε άμεσα;

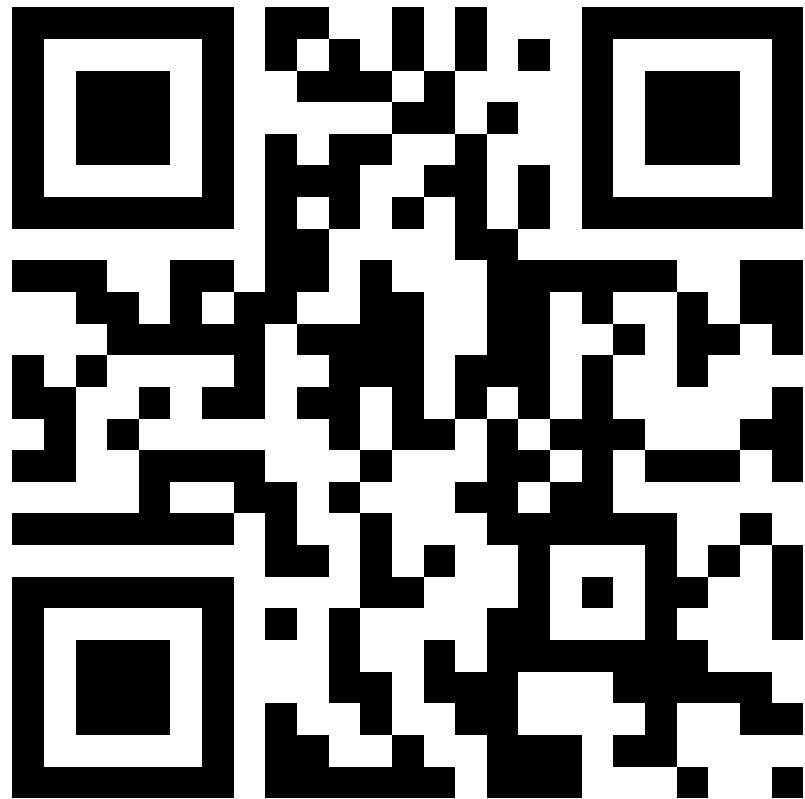

Συζήτηση με το κοινό

- «Τι θα μπορούσαμε να αλλάξουμε αύριο στην τάξη μας, αν ακούγαμε περισσότερο τη φωνή των μαθητών μας;»
- Τι σας προβλημάτισε περισσότερο από όσα συζητήσαμε;
- Ποια στοιχεία αναγνωρίζετε στη δική σας σχολική πραγματικότητα;
- Πόσο συστηματικά αξιοποιούμε τη φωνή των μαθητών στις αποφάσεις μας;
- Τι βοηθά και τι δυσκολεύει τον επαγγελματικό διάλογο στις ΕΚΜ;

Περισσότερες πληροφορίες

L.Louca@euc.ac.cy

<https://www.leafap.eu/>